

Mətləb Ağ

Bu film və bu hekayə, məni niyə belə özünə çəkirdi (çəkir)?..

Hətta, bu ilin lap başlanğıcında, 40 yaşımın astanasında, bu filmin saundtreki olaraq xatırlayıb, internetdə axtarıb tapıb, “Ad günü” filminin saundtreki (rəhmətlik Emin Sabitoğlu, min yaşa...) olduğunu biləndən sonra da telefonuma yüklədim...

Amma, o musiqi bu filmə yaman yaraşardı...

Nostalgiyadırmı?
Qocalırıqmı?
Nəsə...

Əvvəlcə filmdən (“Gün keçdi”, rejissor Arif Babayev, ssenari müəllifi Anar) danışım...

Daha doğrusu, filmin əvvəlindəki bir neçə kadrından. Çünki, lap əvvəl filmdən yazmaq istəyirdim. Sonra elə filmdən yaza-yaza onun əsasında dayanan hekayəni (Anar, “Gürcü fəmiliası”) internetdə tapıb bir də oxudum. Fikrimi dəyişib bu dəfə hekayə haqqında yazmağa başladım. Bəlkə də, həm də işimin bir az asan olacağı üzdündən...

Bu səbəbdən də, “Gün keçdi” barədə yazdıqlarıma da dəymədim.

Yazmışdım ki, filmin əvvəlində, yəqin ki, bu görüntülər təsadüfi deyil, rejissor və ya ssenari müəllifi bunu təsadüfən fikirləşməyib əvvəldə - balaca bir qızçıqaz təbəşirlə asfalt üzərində bir qadın (qız) və bir kişi (oğlan) şəkli çəkir, birdən yağış yağmağa başlayır, o balaca qız da qaçıb gedir...

Özlüyündə aydındır bundan sonra olanlar, yəni, yağışdan sonra o çəkilməmiş şəkil qalsa da belə, yağışdan öncəki şəkil olmayacaq, ola bilməyəcək. Bununla ishim yox... Yağış başlayır, adamlar islanmamaq üçün ora-bura qaçırsın, daldalanacaq axtarır, bu zaman fərqi də varmıdan qızçıqazın min-bir əziyyətlə çəkdiyi şəkilləri hiss etmədən, görmədən ayaqları altında tapdalayır və yenə yağış yağır, belə-belə zaman keçir... gün keçir... və bir azdan heç nə əvvəlki kimi olmur...

Və bir də heç nə əvvəlki kimi olmayacaq... Sonra o qız yenidən görünür ekranda, bu dəfə gülür kameraya. Ancaq onun gülüşü nədənsə mənə çox kədərli görünür. Gülmək istəmir elə bil... Deyəsən, balaca olsa da, bir azdan nə baş verəcəyini bilir axı...

Sonra Oqtay aeroporta gedəndə, əfsanəvi “Qaya” qrupunun ifasında “Bir gecə mehman ol, gəl...” mahnısı epizodik olaraq canlı səslənir. Küçənin ortasında.Həmi eşidir... Oqtaya açıq verirlər elə bil...

Hələlik Oqtay özü bilməsə də, Əsmər durub Moskvadan Bakıya, Oqtaya bir günlük “mehman olmağa” gəlir... Sonrasa heç nə... Həmişəki kimi... Oqtay susur...

Filmdə Oqtay Əsmərdən xoşu gəldiyini, ancaq onu heç vaxt sevmədiyini deyir tamaşaçıya...

Belədirsə, Oqtay Əsməri sevməyibse, keçmiş məhəbbətinə bu qədər bağlı deyilsə, nə üçün Əsmərin teleqramını gətirən qonşu qızının ona zillənmiş maraqlı, həsrətli, nazlı baxışlarına belə biganədir, onu görmür? Hələ aeroportdakı kassada oturan qız da ona maraqla baxırdı axı. Bəlkə başqası var? İnanmıram... Oqtay niyə evlənməyib indiyə qədər? Özlüyündə bəhanələr gətirir... Ancaq bunlar bəhanələrdir...Müəlliflər də heç bir suala heç bir cavab vermir. Bilərəkdən yəqin. Sualları göstərilir və cavabları tamaşaçının öhdəsinə buraxılır. Bunlar da öz yerində.

Bunu da deyim: Film hekayədən daha təsirlidir. Daha çox tutur adamı.

Görünür, “yüz eşitməkdənsə, bir dəfə gör-

mək yaxşıdır” ifadəsi boş yerdən yaranmayıb...

İndi isə “Gürcü fəmiliası”ndan yazım...

Hekayə ayrı notlarla başlayır...

Görünür ki, Əsmər keçmişlə bağlı çox şeyi yaddan çıxarıb. Bir Oqtayla bağlı xatirələr isə hərfbəhərf onunladır, heç biri hərfini, rəqəmini, misrasını unutmayıb.İndi bu saat da Oqtayı düşünür. Oqtay yanında olsa da, beynindən çıxmır. Təsədüf ola bilərmə bu? Suallar verir ona. Belə: “Mən ərli arvadam, ilk eşqimin vüsəlinə gəlmişəm, deyirsən bəs heç bir sirr-zad olmasın?”

“Bir adamnan gəzib eləyirsən?”

“Sən niyə evlənmirsən?”

“Mən də ömrümdə bir dəfə “yox” əvəzinə “hə” demişəm. Amma bu, başqa söhbətdir”.

“Yadımdadı, o axşam mənim çəkməmin dabanı çıxmışdı, sən də məni ötürürdün? Hər şey başqa cür ola bilərdi.”

“Əcəb nəzakətlişən. Deməli, sən mənimlə vaxtını öldürürsən?”

“Sən isə cavanlıqda da axmaq olmusan, elə indi də axmaqsan”

İllər əvvəl Oqtay nə üçün Əsmərə onu sevdiyini demir, onunla birlikdə olmaq istəmir?

Cavab burdadırmı? Yəqin: “Bilirsən səni görməyimə necə şadam. Elə səni görmək üçün gəlmişəm də...”

“Belə olsaydı nə vardı ki, - deyə düşündüm, - bu cür xoşbəxtliyə inanmaq olar? Özü də belə asan?”

Aha... Aydındır ki... Oqtay heç vaxt inanmır ki, Əsmər onu sevə bilər, onu sevir, onun ola bilər, hətta onu görməyə gələ bilər. Yəqin ki, “axmaq” olmasaydı, çoxdan bunu görmüş olardı. Çoxlu sübutlar var axı belə fikirləşməkdən ötrü ortada...

Ancaq Oqtay bu xoşbəxtliyə, Əsmər xoşbəxtliyinə inanmır. İnanıa bilmir. Yəni, gözəl, ağıllı Əsmər bu qədərmi aşiqdir ona? Belə çıxır. Baxın bir: Oqtay aeroporta Əsməri qarşılamaya gedəndə, müəllif bunu açıq yazmasa da, söhbət məhz Əsmərdən gedirdi axı. Gələn adamın kim olmasıyla bağlı. Bax, bu söhbət. “Ağlma bir fikir də gəldi. Amma bu fikir - xəm xəyal idi. Qeyri-mümkün şey idi, baş tutan iş deyildi. Ola bilməzdi.”

Əsmər gəlir və deyir ki, Oqtay onun ilk eşqidir. Oqtay yenə də müqavimət göstərir buna ürəyinin inamsız dərinliklərində. Bilirəm, bu xoşbəxtliyə inanmadığındanır bunlar, bu cür olmağı. Bu, özünə istehzalı-filan münasibət də buradan gəlir elə:

“Vüsəl, ilk eşq, filan... yalandır. Heç vaxt mən onun ilk eşqi olmamışam. O da mənim. Düzdü, bir az xoşuma gəlirdi. Necə deyərlər, bir az kəsirdim ondan. Amma ilk məhəbbət-filan... Heç yadıma gəlmir, mənim ilk məhəbbətim olub, yoxsa yox...”

Adam bu qədərdəmi özünə etiraf etməz olar bir şeyi?

Oqtay beləmi çox qürurludur? Nə bilim...

Ancaq bir az sonra, Oqtay Əsmər haqqında “baş tutmamış ilk sevdamdı” - deyir. Təsədüfmü sayaq? Niyə deyir, əgər elə deyildisə, Əsmərin sevdalısı deyildisə? Əlbəttə, elədir. Əsmər onun baş tutmamış ilk sevdasıdır. Oqtay bunu həmişə hamıdan gizlədib. Əsmərdən də. Hətta özünə də etiraf etmir. Orta məktəbdə oxuyanda uşaq cəsarətsizliyi, inamsızlığı üçbatından. Bu günə “keçmişə qayıtmaq istəmirəm” - deyir. Hər halda özü belə deyir, bu barədə “rəsmi açıqlaması” budur. Budursa, onda müəllif niyə yazır ki, Oqtay indi də inanmır Əsmərin onu sevməsinə, ondan ötrü bu boyda Moskva-Bakı yolunu basıb gəlməsinə. Deməli, bu deyil...

Bu gün Bakıda birlikdə filmə baxdıqları yerdə baş verir bunlar:

“Sağ əlimdə Əsmərin barmaqlarının əsəbi titrəyişini duyurdum. Sonra sağ yanağımda onun saçlarını, sağ çiynimdə onun başını hiss etdim. Lap yaxından onun vurduğu ətrin xoş, məstədici qoxusu gəldi. Məndə dəli bir uşaq istəyi oyandı, onu öpmək istədim, amma yenə də, neçə il bundan qabaqki kimi, öpmədim.”

Niyə öpmədi? Mən artıq hər şeyi başa düşməyə başlayıram.

Mən Oqtayın dediklərinə inanmıram. Onun keçmişin qayıtmasından qorxmasına, keçmişə qayıtmaq istəməməsinə.

Əslində, indi elə belədir yəqin ki, Oqtay, Camalın əşyası olmağını Əsmərə bağışlamır.

Çətin söhbətdir də. Sənin ilk sevdan kiminsə əşyasıdır. Bağışlanmalı dərd deyil ki... (Əsərdə buna da işarə var, Oqtay artıq Əsmərin əri olan Camalın mənzilindən danışanda deyir bunları.)

Budur: “Başqa bir aləmə düşmüşdük. Tər-

təmiz, hədsiz səliqəylə, hədsiz zövqlə bəzədilmiş bu mənzil tamam başqa bir dünya idi. Bu aləmin hər detali, hər əşyası qeyri-adi idi və Əsmər də bu aləmin bir əşyası idi. Amma nigaran, öz yerini tapa bilməmiş, narahatlıqla bu yeri axtaran əşyası, sanki o yeri tapıb, əbədi o yerdə sabitləşmək, hərəkətsizləşmək, donub qalmaq istəyən bir əşyası.”

Baxmayaraq ki, vaxtında Oqtay Əsmərin əşyaya çevrilməsinə mane olmağın bir addım-lığındaydı. Camal onun yanından yel də olub ötə bilməzdi, əgər Oqtay istəsəydi. Nə olsun ki, Camal ingilis dili müəllimi idi, sonralar diplomat oldu, hətta şampən şərabi butulkalarını açmağı hamıdan yaxşı bacarıır. Təəssüf. Bu gün Əsmər onunku ola bilərdi. Səbəbi nədir ki, olmadı?

Arada bunu da yaza bilərdim ki, Əsmər Oqtayı sevirdisə, Camalı istəmirdisə, niyə sonra durub Camala ərə gedirdi, nə məcburdu ki, nə qaçhaqaçdı?! Qoy cəzasını çəksin...Yazmıram... Hərənin öz bəhanələri var öz səhvlərini əsaslandırmağa... Çox vaxt gedər...

Oqtaydan danışaq yenə... Əgər Oqtay Əsməri sevməyibse, sevmirsə, niyə belə fikirləşir, Əsmərin ərinə niyə ilk gündən görən gözü yoxdur: “O ki, qaldı Camalla mənim münasibət-lərimə - burda heç bir dramatik inkişaf, dəyişmə, xarakterin açılması və bu kimi şeylər yox idi. Əvvəlcədən Camal məni açmadı. Ondən sonra da heç vaxt fikrimi dəyişmədim. Xoşuma gəlmədi, vəssalam, bir dəfə gəlmədi və həmişə, daima gəlmirdi...” Bu da aydındır. Camal Əsməri, dərdindən öldüyü Əsməri onun əlindən alıb.(Guya, Camal bir yana, Oqtayın Əsməri görün gözü vardı ki?)

Aşağıdakı fikirlər isə Oqtayın uşaqlığının acı xatirəsidir. Bilirəm ki, çox acıdır.

“O axşam, aprelin 29-da bizdən dağılışanda, mən də hamıyla birlikdə çıxdım. Əsməri ötürəcəkdim. Bir az geri qaldıq uşaqlardan, birdən tinbaşında Əsmərin çəkməsinin dabanı çıxdı. Mən məşın saxladım və ömrümüzə də bəlkə də ilk dəfə taksiyə mindik. Özümü elə itirdim ki, sağ əvəzinə, sola gedək dedim. Biz taksiyə Əsmərgilin evinə çatıb məşından düşdük. Qapılarının ağzında ayrılarda Əsmər birdən diqqətlə (indiki vaxtım olsaydı, deyərdim ki,

işvəylə) mənə baxıb xəbər aldı: - Bəs sən mənə bir şey demək istəmirsən?”

Daha bundan artıq nə olmalıdır ki?

Bir qız daha nə deməlidir ki, sevdidi, istədiyi adama?

Ay zavallı Oqtay...Yox, səni uşaq cəsarətsizliyinə, şahzadə xanımın səni sevməsinə inamsızlığına bağışlamaq olar. Bu gün isə düz elədin, yenə həmişəki kimi, susdun.

Hər şeyin cavabı isə budur. Həqiqət budur... Yazıram:

Oqtay Əsməri bir vaxtlar sevir, indi də sevir. Həyatı boyu bir Əsməri sevir. Ancaq Əsmərin onu sevməsinə, sevə biləcəyinə heç vaxt inanmayıb, indi də inanmır. Əsmərin atmacalarını da (istər indiki, istərsə də o uzaq keçmişdəki) heç vaxt ciddi qəbul etməyib, inanmayıb. Sonra da Əsmər onun sevgisini tapdalayıb imkanlı Camala ərə gedib (Çətin həyat yaşayırdı, ehtiyac içindəydi uşaqlığında, ona görəmi? Yəqin, elədir). Buna görə o, həmişə Əsmərə sevgi qarışıq nifrət edib, edir. Onun sevgilisi başqasının arvadıdır, başqasının əşyasıdır. Bax, belə... Əsmər niyə başa düşmürdü ki, Oqtay Camalın əşyasını heç vaxt bağışlamayacaq... Məhz Əsməri çox sevdidiyinə və çox nifrət etdiyinə görə bu gün onu bağışlaya bilməz...Onu öpə bilməz... özünü sındıra bilməz... Ona nələrisə etiraf edə bilməz... (Artıq səbəbi nə olur-olsun).

Deməli qərara gəldik:

Əvvəllər Oqtay heç vaxt inanmayıb ki, Əsmər onu sevir. O, Camala ərə getməklə Oqtayı ömrü boyu buna lap çox inandırır.

İndi isə çox gecdir... Camalın arvadının qarşısında əylmək, ona gülümsəmək lazım deyil...

“Sən isə cavanlıqda da axmaq olmusan, elə indi də axmaqsan”.

Sən də haqlısan, Əsmər. Hərə özlüyündə haqlıdır.

Ancaq bu nədir?

Niyə belə qurtarır?

Hekayə də...Film də...

Daha necə qurtarmalıdır ki... Kişinin qızı özü demiş, “ərli arvadıdır” da...

Həyat niyə belə zalımdır?

Vallah, bilmirəm...

“Səhər məni yuxudan bacımın cingiltili səsi oyadı: “Təbrik edirəm, təbrik edirəm. Böyük oğlan olasan, balaca bacını incitməyəsən. Əylib məni öpdü, - səni teleqram gəlir. Həştərxandan. Gürcüdəndir. Mən teleqramı qapdım. İki söz. «Təbrik. öpürəm.» Bir də imza: «Kamikadze».

Oqtaysa bilir ki, kamikadze gürcü fəmiliası filan deyil, ölümə məhkum pilotlara - kamikadze deyilir. Daha doğrusu, kamikadze - İkinci Dünya müharibəsində intiharçı yapon pilotlarının adıdır.

Bu vəziyyətdə isə, kamikadze Oqtayın Əsməridir. Bir azdan o Əsmər öləcək.

Məhz belə...

Çünki Oqtayla bağlı son ümidi də məhv olmuş o Əsmər artıq kamikadzedir. Daha Oqtayın Əsməri olmayacaq. Təyyarə son dayanacağımda, Moskvada yerə enəcək... Sonra nə olacaq? Aydındır. Bir azdan birdəfəlik əşyaya çevriləcək (hansı ki, Bakıya gələndə az da olsa ümidi vardı ki, Oqtay onu bundan xilas edə bilər) bir qadın bir daha geri qayıtmamaq şərti ilə aeroportda düşəcək və taksiyə minib öz evinə, ərinin, qızının yanına qayıdacaq... Çünki, daha getməyə başqa yeri yoxdur...

Oqtay da yəqin ki, bu dəfə qonşu qızının üzünə gülümsəyəcək, ona diqqətlə, başqa cür baxacaq. Eynən o qonşu qızın ona baxdığı kimi...

Bunu da yazım: Bu görüş, əslində sondur... Oqtay və Əsmərin bir-birləri ilə bağlı olan bütün ümidlərinin sonu. Onlar bu görüşdə birdəfəlik başa düşürlər ki, “ötən günə gün çatmaz”, keçmişə geriye qaytarmaq qeyrimümkündür.Yaşamaq lazımdır...

"Hani derlər ya, ben sensiz yaşayamam, diye. Ben onlardan değilim. Ben sensiz de yaşarım; ama seninle bir başka yaşarım..." Belə bir şey yəni... Vəssalam...

P.S. Yazımı yekunlaşdıranda türk telekanallarının hansındasa oxuyurdular: “Sənə hər günümün ehtiyacı var...”

Azərbaycan telekanallarının birində isə bir qadın özünə lap əl qatmışdı: “Məni bir də cavan eylə...”

Təsədüfdürmü?

Təsədüf olar yəqin...

O gün keçdi... Cavanlıq keçdi...

Bir gecə mehman ol, gəl... İroniyaya bax...

Yeni sonda bu qədər bəsit olur hər şey?

Geriye qalanlara bax da...

“Amma bu, başqa söhbətdir...”